

Demokratik ve Adil Bir Hindistan Mücadelesinde Bir Yargıç: Rajinder Sachar

Hindistan'ın önemli ve muteber şahsiyetlerinden Rajinder Sachar, 20 Nisan 2018'de 95 yaşında hayatını kaybetti. Hindistan'ın en meşhur yargıçlarından olan Sachar, Hindistan insan hakları aktivistlerince, ülkenin bağımsızlıkla eşleşen simge ismi Mevlana Ebul Kelam Azad yahut Hindistan'ın kurucu ismi sayılabilecek Nehru'dan sonra anılması gereken biri olarak ifade ediliyor.[1]

22 Aralık 1923'te, Hindistan-Pakistan ayrışmasının en acı olaylarına sahne olmuş Lahor'da doğan Rajinder Sachar, insan haklarına dair yaptığı çalışmalar ve girişimlerle meşhur bir yargıç olarak biliniyor. Ölümünden sonra hakkında kaleme alınan birçok yazı, onun bu yönüne atıf yaparak "adil bir Hindistan" ideali çerçevesinde son günlerine kadar yaptığı çalışmalardan bahsediyor.

Üstlendiği birçok proje ve davayı yoğun çalışmalar ve halkla iç içe görüşmelerle sürdüren Sachar'ın bu yaklaşımının temelinde, gençlik yıllarına denk gelen zaman diliminde ülkesinde yaşanan olaylar belirleyici olmuş. Hindistan-Pakistan bölünmesi sonrası meydana gelen acı olaylara şahit olan Sachar, bütün hayatı boyunca toplumların bir daha bu şekilde birbirlerini imha etmemesi için uğraş vermiş bir isim.

Rajinder Sachar'ın ailesinden gelen güçlü iradesi ve özgüveni, onun karakterini ve meslek hayatındaki duruşunu şekillendiren en önemli faktörlerden biri. Örneğin ahlaki ve mesleki ilkelerine uymadığı için Indira Gandhi döneminde, Haziran 1975-Mart 1977 arasında ilan edilen olağanüstü hal çerçevesinde getirilen kısıtlamaları kabul etmeyen Sachar, Sikkim'deki yargıçlık görevinden azledilerek Racastan'a sürülmüştür. [2] Fakat hakkındaki bu sürgün kararına rağmen Sachar, hakkaniyetli yaklaşım ve çalışmalarından dolayı, Delhi'nin hiçbir zaman vaz geçemediği bir yargıç olarak görüşlerine başvurulmuş isimlerden biri olmaya devam etmiştir.

Kendi mesleki görevleri dışında insan hakları alanında da birçok çalışmaya imza atan Sachar, 1986-1995 yılları arasında bir insan hakları yapılanması olan ve 1976'da kurulan *Sivil Özgürlükler İçin Halk Birliği*'nin (*People's Union for Civil Liberties/PUCL*) başkanlığını yürütmüştür. 22 Nisan 1990'da PUCL adına yayımlanan *Keşmir Konusuna Dair Rapor*'un [3] yazarlarından olan Sachar, Ocak 1992'de Pencap'taki seçimlerin özgür bir ortamda geçmesi için yapılan başvurudaki imzacılardan da biri olmuştur. Rajinder Sachar 1993'te İnsan Hakları Koruma Yasası'nın gözden geçirilmesi için kurulan Danışman Komitesi'ne atanmış; Nisan 2003'te PUCL konseyi altında Hindistan Yüksek Mahkemesi'ne Terörist Eylemlerin Engellenmesi Yasası'nın (*Prevention of Terrorist Activities Act/POTA*) sebep olduğu ihlalleri dile getirmiştir. Bu yasa Kasım 2004'te feshedilerek Yasadışı Faaliyetleri Önleme Yasası (*Unlawful Activities Prevention Act*) ile birleştirilmiştir. 2009 yılına gelindiğinde Sachar, bu yasaların masum insanları etkilediğini söyleyerek iptal edilmesi için çalışma başlatmış ve bu yönde girişimlerde bulunmuştur.

Rajinder Sachar, uluslararası platformlarda da görev almıştır. Bunlardan en önemlisi BM özel raportörü olarak Kenya'da Habitat Uluslararası Koalisyonu Konut ve Arazi Hakları Komitesi'ndeki görevidir.

Sachar, bu ve benzer birçok komisyon ve davadaki etkinliği ve özel girişimleri yanında, Hindistan'daki Müslümanlar açısından çok önemli ve meşhur bir çalışmanın da başkanlığını yapmıştır. *Sachar Raporu* olarak bilinen bu çalışma, Hindistan Müslümanlarının sosyoekonomik durumuna dair yapılmış en kapsamlı çalışma olarak günümüze kadar önemini korumuştur.

Sachar Raporu ve Önemi

2005 yılında, Hindistan'daki Müslümanların sosyoekonomik durumları ve eğitimleriyle ilgili kapsamlı bir rapor hazırlamak üzere, dönemin cumhurbaşkanı Manmohan Singh tarafından kurulan heyet, 2006'da Hindistan'ın Müslüman Toplumunun Sosyal, Ekonomik ve Eğitimsel Durumu Raporu İçin Başbakanlık Üst Düzey Komitesi olarak adlandırılmıştır. Rajinder Sachar bu heyetin başkanı olarak atanmıştır. Sachar'ın başında olduğu bu heyet, özellikle milliyetçi yapılanmalardan ve bürokrasiden baskı görmesine rağmen çalışmalarını sürdürmüştür.[4]

17 Kasım 2006'da, *Hindistan'ın Müslüman Toplumunun Eğitim, Ekonomik ve Sosyal Statüsüyle İlgili Rapor*^[5], Sachar'ın başkanlığındaki komite tarafından dönemin cumhurbaşkanına sunulmuştur. Bağımsızlıktan itibaren Hindistan Müslümanlarının sosyal ve ekonomik durumundaki seyri ele alan rapor, Hindistan otoriteleri ve kamuoyunda büyük bir şok etkisine sebep olmuştur. Hindistan Müslümanlarına yönelik birçok miti yerle bir eden bir çalışma olarak tarihe geçen *Sachar Raporu*, Müslümanların devlet tarafından kayırıldığı iddiası ve inancının da sonunu getirmiştir. Rapora göre Müslümanlar, sosyal, kültürel, eğitim ve sağlık alanlarında; sosyal statüde neredeyse toplumun en aşağılarında kalan *Scheduled Tribes* (Belirlenmiş Kabileler) ve *Scheduled Castes* (Belirlenmiş Kastlar) olarak anılan gruplardan da dezavantajlı durumdadır. Raporda, 2001'de sayıları 138 milyon olan ülkenin en büyük azınlığı durumundaki Müslümanların idari alanlarda, poliste, askeriyede ve yabancı misyonlardaki memuriyetlerde ancak %3,2 gibi çok küçük bir temsiliyete sahip oldukları ortaya konmuştur.^[6] Ayrıca ülkenin en fakir ve eğitime katılım oranları en düşük kesimini oluşturan Müslümanların sağlık alanında da ciddi sorunlarla karşı karşıya kaldıkları tespitinde bulunulmuştur.

Ülke Müslümanlarının Pakistan-Hindistan ayrışmasından itibaren önce ayrılıkçı, sonra değişen konjonktüre göre Hindistan için tehlike arz eden "teröristler" olmakla suçlanmaları, bu problemlerin en temel sebebinin oluşturmaktadır.

"Sachar Raporu Hindistan Müslümanlarının sosyal ve ekonomik durumundaki seyri ele almaktadır; bu anlamda Hindistan otoriteleri ve kamuoyunda şok etkisi yaratmıştır."

Hindistan'da Müslümanların, "ulus karşıtı ve terörist olmadıklarını ispat zorunluluğu" bulunmasının olumsuz etkileri, günlük yaşamın her alanına yansırken, sürekli dışlanmaları ve bastırılmaları, sosyal hayatta ciddi problemlere sebep olmaktadır. *Sachar Raporu*'na da yansıyan sosyoekonomik zayıflığın en temel sebebi, Müslümanlara dayatılan bu aidiyetsizlik durumudur.

Müslümanlara yönelik kitlesel saldırılar ve bunları engellemeye yahut sorumlularını cezalandırmaya yönelik devletin ilgisiz tutumu, buradaki Müslümanların zihninde ülke yönetimine duyulan güvensizliğin en temel nedenidir. Bütün bu uygulamalara ek olarak polis ve medyada, şiddete karışan Müslüman imajının sürekli öne çıkarılması, Müslüman toplumu hedef alan nefretin ciddi boyutlara ulaşmasında önemli bir etkidir.

Müslümanlara yönelik artan bir şiddete evrilen bu duruma ve algı operasyonlarına engel olabilmek için *Sachar Raporu*, Müslüman polis memuru ve sağlık görevlilerinin sayılarının artırılmasını tavsiye etmektedir. Ayrıca sosyal haklardan mahrum tüm grupların şikâyetlerini bildirebileceği bir *Değerlendirme ve İzleme Komisyonu*'nun kurulması ve *Ulusal Veri Bankası* oluşturulması da *Sachar Raporu*'nun diğer önemli tavsiyeleri arasındadır. Bir başka önemli tavsiye ise eğitim, hükümet ve özel sektördeki istihdamda ve konut edinmede, mevcut çeşitliliği ölçmek için şeffaf ve kabul görmüş bir indeks oluşturulmasıdır.^[7]

Rajindar Sachar, raporda tavsiye edilen *Fırsat Eşitliği Komisyonu*'nun (*Equal Opportunity Commission/EOC*) 2008'lere gelindiğinde halen oluşturulmamış olmasından duyduğu memnuniyetsizliği her zaman dile getirmiştir^[8] ve ne yazık ki, ne Sachar ne Müslümanlar ne de Hindistan kamuoyu, büyük emeklerle hazırlanan bu raporun olumlu yansımalarını halen daha görebilmiş değildir. Sachar son olarak ilerlemiş yaşına rağmen 2015'te *Delhi'nin Müslüman Bölgelerinde Kentsel Temel Hizmetlere Erişim* başlıklı bir çalışmayı daha literatüre kazandırmıştır.^[9]

Çalışmalarıyla etkilediği kitleler ve çalışma grupları, onun ölümünün, ülkede artarak devam eden ve kendini iyiden iyiye hissettiren Hindu milliyetçiliği ile gerilen Hindistan toplumu için çok büyük bir kayıp olduğunu ifade etmektedir. Bölünme sonucunda meydana gelen olaylara şahit olmuş biri olan Sachar, Hindistan siyasi ortamında, politik söylemlerin ve tartışmaların belli bir nezaket ve ahlak çerçevesinde yapılmasını, siyasilerin yahut rakip siyasi partilerin birbirlerine yönelik muhalefetlerini halkı bölecek söylemlerle yapmamaları gerektiğini her fırsatta vurgulamıştır. Sachar, Hindistan'da seviyesi giderek düşen kamusal söylemlerin sebep olacağı etkilerden ve demografik değişikliklere giden *komünalizm* sürecinden duyduğu tedirginliği de her ortamda dile getirmiştir.^[10]

Sachar Raporu'nun girişindeki "Herhangi bir ülkede, azınlıkların *devletin* tarafsız bir şekilde işleyişine olan inançları ve güvenleri, adil bir *devlet* olmanın bir asit testi gibidir."^[11] ifadeleri, şu an özellikle Müslüman topluma yönelik baskılar ve bunun sonucu meydana gelen şiddet olayları göz önünde bulundurulduğunda

Hindistan açısından oldukça manidar görünmektedir. Hasılı Hindistan için Rajinder Sachar, devletin ülkenin bütün unsurlarına yaşam hakkı tanınması adına verdiği mücadelesiyle tarihe geçen çok önemli bir isim olarak her zaman saygıyla anılacaktır.

-
- [1] [Ashish Joshi](https://thewire.in/law/justice-rajinder-sachar-obituary), 21 Nisan 2018, "India Needs More Personalities Like Justice Sachar", <https://thewire.in/law/justice-rajinder-sachar-obituary>.
- [2] Joshi, "India Needs More Personalities Like Justice Sachar".
- [3] Rajinder Sachar, 22-27 Mayıs 1993, "Kashmir A Report to the Nation" http://www.pucl.org/major_reports/Kashmir_A_Report_To_The_Nation_part-1.pdf.
- [4] Tanweer Fazal, 23 Nisan 2018, "The Sachar Saheb I knew" <https://thewire.in/society/the-sachar-saheb-i-knew>.
- [5] Prime Minister's High Level Committee Cabinet Secretariat Government of India, Kasım 2006, "Social, Economic and Educational Status of the Muslim Community of India" http://mhrd.gov.in/sites/upload_files/mhrd/files/sachar_comm.pdf.
- [6] Ajaz Ashraf, 21 Nisan 2018, "Rajinder Sachar (1923-2018) helped puncture the myth of Muslim appeasement in India" <https://scroll.in/article/876399/rajinder-sachar-1923-2018-helped-puncture-the-myth-of-muslim-appeasement-in-india>.
- [7] Ashis Joshi, 23 Nisan 2018, Recommendations by Justice Sachar Were Visionary, Beyond the Times <https://www.news18.com/news/opinion/opinion-recommendations-by-justice-sachar-were-visionary-beyond-the-times-1726551.html>.
- [8] Joshi, "India Needs More Personalities Like Justice Sachar".
- [9] https://www.iosworld.org/download/access_to_urban_basic_services.pdf
- [10] Joshi, "India Needs More Personalities Like Justice Sachar".
- [11] http://mhrd.gov.in/sites/upload_files/mhrd/files/sachar_comm.pdf, s.1.